

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Житного Олександра Олександровича
на дисертацію Тур Ірини Юрївни на тему: «Кримінально-правова та
кримінологічна характеристика умисного знищення або пошкодження
об'єктів житлово-комунального господарства (стаття 270-1 Кримінального
кодексу України)», що подана до разової спеціалізованої вченої ради
на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право»
зі спеціальності 081 «Право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Особливістю сучасного етапу розвитку людської цивілізації є значний ступінь урбанізації та залежність будь-якої пересічної людини (принаймні, це стосується країн Європи) від житлово-комунальної інфраструктури. Події повномасштабного вторгнення росії в Україну свідчать, що суттєві руйнування цієї сфери призводить до найтяжчих наслідків для особи, суспільства й держави, аж до загрози втрати нею свого населення.

Безпека об'єктів житлово-комунального господарства (далі також ЖКГ) має ключове значення для забезпечення комфортного, надійного та безпечного проживання людей. Вона охоплює широкий спектр аспектів, зокрема технічну, екологічну, економічну та соціальну складові. Безперечно, головним аспектом значення безпеки ЖКГ (житлових будинків, інженерних мереж, водопостачання, каналізації тощо) є захист здоров'я та життя людей. Належний її рівень знижує ризики аварій, пожеж, витоків газу, забруднення води та інших небезпечних ситуацій. Системи безпеки сприяють збереженню життя людей у разі надзвичайних ситуацій. Безпека об'єктів ЖКГ забезпечує безперервну роботу інфраструктури (водопостачання, тепlopостачання, газо- та електропостачання). Уникнення аварій на тепломережах чи інших інженерних системах зберігає енергетичні ресурси та запобігає значним економічним втратам. Безпечні умови проживання знижують рівень соціальної напруженості та сприяють кращій якості життя населення. Стабільне функціонування ЖКГ є важливим фактором у забезпеченні соціальної згуртованості громад. Окрім того, від цілісності

системи ЖКГ залежить і стан навколишнього середовища. Зрештою, забезпечення безпеки ЖКГ дозволяє зменшити витрати на ліквідацію наслідків аварій або катастроф.

Таким чином, безпека об'єктів ЖКГ є основою для стабільного функціонування міської інфраструктури, добробуту населення та екологічної рівноваги. Її підтримання вимагає як технічних рішень, так і свідомості мешканців у дотриманні правил користування комунальними послугами. Водночас, низький рівень правосвідомості частини населення України детермінує численні випадки викрадень та пошкоджень обладнання житлово-комунальної інфраструктури, що несе численні загрози та збитки.

Отже, немає щонайменшого сумніву в тому, що тема дисертації характеризується значною актуальністю.

Існуючі наукові розробки різних аспектів кримінально-правового і кримінологічного забезпечення безпеки об'єктів житлово-комунального господарства безспірно містять значну кількість корисних теоретичних положень і висновків. Однак, низка питань, пов'язаних з державно-владним реагуванням на порушення кримінально-правової заборони, передбаченої ст. 270-1 КК України, до кінця не вирішена, а розв'язання окремих з них не є безспірним. Зокрема, потребують подальшого наукового осмислення проблеми диференціації та реалізації кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів ЖКГ, особливості призначення покарання за ці діяння та звільнення від кримінальної відповідальності та покарання за них; потребує розгорнутого аналізу кримінологічна характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства; наразі мало відомо про особистість злочинця, котрий його вчиняє; потребують подальшої розробки заходи протидії умисному знищенню або пошкодженню об'єктів житлово-комунального господарства. Залишаються відкритими й інші теоретично і практично важливі питання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного

аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» 29.12.2022 р. (Протокол № 5) зі змінами від 23.10.2024 р. (Протокол № 3). Тема дослідження узгоджується з Пріоритетними напрямками фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права, затвердженими Національною академією правових наук України та Концепцією розвитку кримінологічної науки в Україні на початку XXI ст., схваленою Координаційним бюро з проблем кримінології Національної академії правових наук України. Тема також відповідає основним науковим напрямкам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України на 2019–2023 роки, затвердженим постановою Президії Національної академії наук України від 30 січня 2019 року № 30, а саме підпункту 3.4.2.7 (Кримінальне право, кримінологія, судоустрій) та тематиці наукових досліджень кафедри права гуманітарно-правового факультету «Правові засади стійкості та сталого розвитку критичної інфраструктури», затвердженої 23.04.2024р. № 0124U002897.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується кількома чинниками – широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, веденням коректної полеміки, вдалою і продуманою логікою викладення матеріалу, яка дозволила повністю виконати поставлені авторкою дослідницькі завдання. Їх реалізацію підтверджує й аналіз загальних висновків дисертації.

Здобувачкою опрацьовано достатню кількість наукових та нормативно-правових джерел, які представляють роботи українських та зарубіжних фахівців з теорії держави і права, а також в галузі кримінального, кримінального процесуального права, кримінології та інших галузей наук гуманітарного профілю.

Дисертація базується на комплексному, системному підході, характеризується належним рівнем наукових узагальнень. Дослідження базується на загально-науковому діалектичному методі пізнання, який пронизує

всю структуру дисертації. Окрім того, у праці застосовувались інші методи дослідження: системно-структурний, логіко-семантичний, структурно-функціональний, догматичний (формально-логічний), статистичний, аналізу та синтезу, теоретико-правового моделювання.

Емпіричну базу дослідження склали становлять статистичні дані Офісу Генерального прокурора про зареєстровані в Україні кримінальні правопорушення, передбачені ст. ст. 194, 194-1, 270-1 КК України, за період з 2011–2023 рр.; дані статистичної звітності судової влади України за період з 2011–2023 рр. щодо осіб, які були засуджені за кримінальні правопорушення, передбачені ст. ст. 194, 194-1, 270-1 КК України; дані Єдиного державного реєстру судових рішень України щодо ухвалених судом рішень із кримінальних проваджень за фактами вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 194, 194-1, 270-1 КК України (понад 100 вироків).

Використання згаданих методів пізнання, опрацювання значного масиву літературних джерел, вивчення законодавства про кримінальну відповідальність України та відповідного галузевого законодавства, а також матеріалів емпіричної бази та судової практики дозволило досягти фактичної мети дослідження та виконати у повному обсязі поставлені наукові завдання.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих авторкою працях. Основні висновки та положення дисертаційного дослідження оприлюднені у відображенні у семи наукових працях, зокрема у трьох наукових статтях (з яких три опубліковані у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук), а також чотирьох тезах наукових доповідей. У сукупності ці друковані роботи здобувачки достатньо повно відображають зміст основних положень і висновків її дисертаційного дослідження та дозволяють науковій громадськості ознайомитися із ними.

Результати дисертації **пройшли відповідну апробацію**, підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення й висновки були оприлюднені дисертанткою на наукових заходах: Міжнародній

науково-практичної конференції «Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності» (м. Кропивницький, 29 березня 2024 р.); Міжнародній науково-практичній конференції з нагоди 5-річчя створення Департаменту стратегічних розслідувань НПУ «Протидія організованих злочинності і корупції в умовах збройного конфлікту: досвід та перспективи» (м. Кропивницький, 4 жовтня 2024 р.);

Практичне значення результатів дослідження не викликає сумнівів, оскільки сформульовані у дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані фахівцями у різних теоретико-прикладних аспектах: науково-дослідному (для подальшого дослідження питань, пов'язаних із кримінально-правовою та кримінологічною характеристикою умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, а також при виконанні науково-дослідних робіт на кафедрі права Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», що підтверджено актом впровадження); нормотворчому (для уточнення та вдосконалення статті 270-1 Кримінального кодексу України); правозастосовному (для вдосконалення практики застосування кримінальної відповідальності та інших засобів кримінально-правового характеру за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства); освітньому (під час підготовки навчально-методичних матеріалів для проведення занять з дисципліни «Кримінальне право», що підтверджує акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»).

Визначаючи наукову новизну рецензованої роботи, слід вказати, що за характером і змістом розглянутих у ній питань вона є однією з перших в Україні, у якій на дисертаційному рівні здійснено комплексну кримінально-правову й кримінологічну характеристику та розкрито проблеми кримінальної відповідальності та протидії умисному знищенню або пошкодженню об'єктів житлово-комунального господарства.

Низка теоретичних положень, висновків і рекомендацій дисертантки мають наукову новизну і практичну значимість, цілком достатні для роботи рівня дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. Положення, які висуваються на захист, загалом вдало структуровані дисертанткою відповідно до встановлених вимог, є новими або містять значну частку новизни.

До найбільш важливих результатів, які відображають наукову новизну дисертації та виносяться на захист, належать, зокрема, положення, презентовані І.Ю. Тур вперше:

- обґрунтовано, що терміни умисне «знищення» та «пошкодження» у досліджуваному складі злочину характеризують суспільно небезпечні наслідки, а не суспільно небезпечне діяння. У зв'язку з цим, об'єктивна сторона складу злочину, передбаченого ст. 270-1 КК України містить три самостійних види суспільно небезпечних наслідків: основний – знищення чи пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, проміжний – неможливість експлуатації чи порушення нормального функціонування таких об'єктів, похідний – небезпека для життя чи здоров'я людей або майнова шкода у великому розмірі;

- доведено, що на відміну від кримінальних правопорушень проти власності, суспільно небезпечними наслідками умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства у вигляді майнової шкоди у великому або особливо великому розмірі визнаються майнові збитки, які враховують як вартість знищених або пошкоджених об'єктів житлово-комунального господарства, так і вартість відновлювальних робіт на зазначених об'єктах;

- запропоновано виключити з санкції ч. 1 ст. 270-1 КК України такі види покарання як виправні роботи та обмеження волі і доповнити санкцію за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства покараннями у виді громадських робіт від шістдесяти до двохсот сорока годин і пробаційного нагляду строком від одного до п'яти років;

- аргументовано необхідність диференціації кримінальної відповідальності за ст. 270-1 КК України за допомогою кваліфікуючих ознак у

вигляді спеціальної повторності (у сполученні із ст. ст. 194, 194-1, 270-1 292, 347, 352, 378, 399 КК України) та співучасті у формі попередньої змови групою осіб;

- здійснено комплексну кримінологічну характеристику умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства як кримінально-протиправного явища в Україні, описано якісні та кількісні показники умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства, а також інших однорідних посягань на об'єкти власності за 2011–2023 роки;

- запропоновано шляхи удосконалення спеціально-кримінологічних заходів протидії умисному знищенню або пошкодженню об'єктів житлово-комунального господарства та наголошено, що важливою складовою ефективності впровадження зазначених заходів виступає необхідність розширення суб'єктів протидії даному виду злочинності за рахунок власників об'єктів житлово-комунального господарства.

Окремі відомі у кримінально-правовій і кримінологічній науці в дисертації І.Ю. Тур удосконалено:

- наукові підходи до обґрунтування особливостей та взаємозв'язку родового та безпосереднього об'єктів умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. Останнім слід визнавати суспільні відносини у сфері громадської безпеки з приводу функціонування та експлуатації об'єктів житлово-комунального господарства;

- позиції щодо складної форми вини у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 270-1 КК України, зокрема аргументовано висновок про можливість як умисного, так необережного ставлення до проміжних та похідних наслідків у вигляді неможливості експлуатації чи порушення нормального функціонування таких об'єктів, що спричинило небезпеку для життя чи здоров'я людей або майнову шкоду у великому розмірі. В цілому вказаний злочин відноситься до умисних протиправних діянь;

- позиції щодо необхідності встановлення розміру штрафу за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (ст.

270-1 КК України) на рівні загальної норми про умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК України) у розмірі від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У рецензованій роботі дістали подальший розвиток такі положення:

– аргументи на користь уточнення переліку об'єктів житлово-комунального господарства, визначеного у примітці 1 ст. 270-1 КК України, згідно з законами України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009-2014 роки», «Про благоустрій населених пунктів», «Про теплопостачання», «Про питну воду та питне водопостачання»;

– твердження про те, що результатом знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства і є фактична неможливість експлуатації або ж порушення нормального функціонування таких об'єктів, що в цілому виключає необхідність конкретизації зазначених умов безпосередньо у складі кримінального правопорушення;

– положення про необхідність встановлення кримінальної відповідальності за умисне знищення та пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства загальнонебезпечним способом (ч. 2 ст. 270-1 КК України) з 14 років;

– наукові позиції щодо необхідності комплексного підходу в питаннях розробки правових, технічних, організаційних та інформаційних заходів протидії умисному знищенню або пошкодженню об'єктів житлово-комунального господарства.

Дисертація містить низку інших аргументованих загальнотеоретичних і прикладних пропозицій, які сприймаються позитивно і можуть бути використані в процесі вдосконалення кримінального законодавства України та послужать основою для подальших наукових розвідок цієї проблематики.

Оцінка змісту та оформлення дисертації. Наукове дослідження І.Ю. Тур складається з анотації, переліку умовних позначень, змісту, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (179 найменувань) та трьох додатків.

Представлений у роботі матеріал побудований логічно і послідовно, дисертацію оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог, викладено достатньо грамотно, літературною мовою, науковим стилем. Положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій праці, характеризуються завершеністю, аргументованістю та послідовністю. Зміст дисертації відповідає заявленій дисертанткою науковій спеціальності (081 Право). Дисертація є самостійною, завершеною роботою, у якій відсутні порушення академічної доброчесності.

Анотація містить короткий зміст дисертації, який характеризує основні питання, що розглядаються у роботі, та дає можливість скласти уявлення про проблематику дослідження. Анотація викладена українською та англійською мовами.

У цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю, варто звернути увагу на окремі протиріччя, спірні положення, які, на мою думку, потребують або додаткової аргументації, або спеціальних пояснень під час захисту дисертації.

1. Аналізуючи кількісні показники досліджуваного кримінального феномену, на сторінках дисертації І.Ю. Тур неодноразово справедливо зазначає, що норма, яка нею досліджується, має вкрай низьку ефективність. Зокрема, за наведеними дослідницею даними, із 164 облікованих кримінальних порушень за весь час існування у КК України ст. 270-1 оголошено підозру лише у 9 випадках, а більша частина кримінальних проваджень була закрыта п. п. 1, 2 ст. 284 КПК України (за так званими «реабілітуючими обставинами»). Ця досить тривожна статистика вказує, що в Україні у 18 разів менше виявлених злочинців, ніж кількість облікованих кримінальних правопорушень, передбачених ст. 270-1 КК України. У зв'язку із цим дисертантка висуває припущення, хто із суб'єктів кримінально-правової політики в цьому випадку «недопрацьовує», вказавши: «це може говорити або про неефективність роботи правоохоронних органів з протидії даному явищу, або ж про недосконалість законодавчого визначення вказаного злочинного діяння» (стор. 129). Втім, таке твердження навряд чи можна оцінити як пояснення причин, з яких досліджувана норма має низьку

ефективність. На мою думку, бажано було би сформулювати ці причини більш чітко.

2. У третьому підрозділі третього розділу дисертації містяться переліки спеціально-кримінологічних заходів протидії (запобіжної діяльності) умисному знищенню або пошкодженню об'єктів житлово-комунального господарства (стор. 157–162). Слід визнати, що вони (переліки) досить детальні, доречні, відчувається, що їх ретельно обдумано авторкою. Втім, зазначеним заходам не кореспондує належним чином інформація про конкретних суб'єктів, відповідальних за їх реалізацію. Так, в цій частині дослідження згадується лише Національна поліція як спеціалізований суб'єкт протидії, а також власники об'єктів ЖКГ. Цей перелік видається неповним. Наприклад, навряд чи до компетенції згаданих суб'єктів належить такий захід, як «впровадження державних стандартів та технічних умов щодо забезпечення захисту вказаних об'єктів, зокрема використання антивандальних матеріалів, розробка конструкцій, що унеможливорює розукомплектування предметів, що зазнають найбільшого криміногенного впливу».

3. Суперечливими видаються окремі позиції дисертантки стосовно архітектури об'єкта умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства. Під час його кримінально-правової характеристики на стор. 45 І.Ю. Тур стверджує, зокрема, що «додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом злочину визнається альтернативно (підкреслено опонентом – О.Ж.) життя, здоров'я або власність, які ставляться під загрозу заподіяння шкоди (життя та здоров'я) або реально зазнають шкоди (власність)». За такого підходу власність визнана об'єктом, який «страждає» альтернативно, тобто може лишатись і неушкодженим. Таке розуміння, виходячи з теоретичних уявлень про класифікації об'єктів кримінальних правопорушень, вже аж ніяк не дозволяє класифікувати його як обов'язковий об'єкт. Можливо, саме тому далі в роботі (на стор. 111) авторкою стверджується вже інше: «відносини власності виступають лише додатковим факультативним об'єктом».

Для вирішення цього методологічного проблемного питання доречно розглянути «тріаду» експліцитних ознак «предмет-безпосередній об'єкт-наслідки» у їх системній єдності. Так, об'єкти ЖКГ як предмет у складі кримінального правопорушення, передбаченого ст. 270-1 КК України, – завжди матеріалізовані утворення та неодмінно належать якомусь законному власникові. Тому власність (байдуже – комунальна, державна чи приватна) зазнає шкоди від будь-якого акту умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (розуміючи це, на стор. 58 роботи авторка слушно вказує, що знищення або пошкодження майна – основний наслідок досліджуваного злочину). Власне, це означає, що власність входить до структури об'єкта у складі передбаченого ст. 270-1 КК України кримінального правопорушення як безпосередній обов'язковий об'єкт завжди, тобто безальтернативно.

4. Підрозділ 2.1 рецензованої наукової праці має назву «Проблемні питання диференціації кримінальної відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства». Виходячи саме з такої його назви не можу визнати вдалим внесення до нього проблематики звільнення від кримінальної відповідальності. Сама по собі вона, слід визнати, розглянута в цьому підрозділі предметно й глибоко. Водночас, не можу погодитися з віднесенням звільнення від кримінальної відповідальності до засобів диференціації останньої. Кримінально-правовим наслідком такого звільнення є незастосування до особи жодних правообмежень, які становлять зміст кримінальної відповідальності. До речі, на стор. 91 своєї дисертаційної праці І.Ю. Тур констатує, що «звільнення від кримінальної відповідальності... є актом суду, за допомогою якого останній встановлює законодавчу наявність відмови держави від реалізації свого повноваження по застосуванню до особи кримінальної відповідальності». Не можливо диференціювати відповідальність шляхом відмови від неї. Очевидно, доречніше було би в цій частині дослідження його предмет позначити як проблеми диференціації кримінально-правових

наслідків вчинення умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства.

5. «Кримінологічній» частині роботи передують пояснення авторки, з яких теоретико-методологічних передумов вона виходить, викладаючи надалі кримінологічну характеристику умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (з цього І.Ю. Тур розпочато розділ 3 дисертації). Логічно було би викласти подібного роду міркування й на початку «кримінально-правової» частини роботи, пояснивши, який обсяг кримінально значимих властивостей авторка розумітиме надалі під кримінально-правовою характеристикою досліджуваного нею кримінального правопорушення, що дозволило би точніше з'ясувати, чому нею описано саме ці (елементи й ознаки складу злочину, диференціація й реалізація кримінальної відповідальності за нього), а не інші такі властивості.

6. Оцінюючи якість санкції норми про кримінальну відповідальність за некваліфікований вид умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (ч. 1 ст. 270-1 КК України передбачає: «карається штрафом від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк») та порівнюючи цю санкцію із покаранням, передбаченим за некваліфіковане умисне знищення або пошкодження майна (ч. 1 ст. 194 КК України передбачає: «карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста двадцяти до двохсот сорока годин, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк»), І.Ю. Тур цілком слушно звертає увагу на те, що наразі межі караності у нормі про спеціальний склад (ч. 1 ст. 270-1 КК України) відрізняються у більш гуманний бік від меж караності в нормі про загальний склад (ч. 1 ст. 194 КК України). На цій дисертантка пропонує законодавцеві виправити ці відмінності та встановити у ч. 1 ст. 270-1 КК України санкцію

«карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами від шістдесяти до двохсот сорока годин, або пробаційним наглядом на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до трьох років» (стор. 170 рукопису). Отже, ступінь караності цих двох однорідних посягань пропонується зрівняти. Водночас, таке зрівняння виглядає дещо нелогічно. Так, злочин, передбачений ст. 270-1 КК України, завдає шкоди більшій кількості об'єктів, а отже, характер та ступінь його тяжкості не тотожний характеру й ступеню небезпеки злочину, передбаченого ст. 194 КК України. Очевидно, і караність першого має бути суворішою за караність другого.

Втім, перелічені дискусійні позиції складають підґрунтя для подальших досліджень та продовження роботи по удосконаленню наукової думки, підтверджують творчий характер праці, яка добре підготовлена і належним чином оформлена. Зауваження і побажання стосуються дискусійних питань, не впливають на високий науковий рівень дисертації, не піддають сумніву основні наукові результати, отримані здобувачкою. Слід констатувати, що дисертантка довела свою здатність самостійно здійснювати дослідження в галузі кримінального права та кримінології, і аналіз дисертації дозволяє стверджувати, що визначені в роботі дослідницькі завдання дисертанткою було виконано.

Все вищезазначене дає підставу для наступного узагальненого висновку: дисертаційне дослідження *Тур Ірина Юрївни* на тему: **«Кримінально-правова та кримінологічна характеристика умисного знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (стаття 270-1 Кримінального кодексу України)»** відповідає спеціальності 081 «Право». Воно є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для кримінального права. Дисертація відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затвердженим

постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

**Офіційний опонент –
доктор юридичних наук,
професор, заслужений юрист
України, завідувач кафедри
кримінально-правових
дисциплін юридичного
факультету Харківського
національного університету
імені В.Н. Каразіна**

Олександр ЖИТНИЙ

11 грудня 2024 р.